

Marts 1840 & 1820

FAKTA

Dato:
Marts 1840 & 1820

Sidetæl:
311, 312, 313, 314, 315, 316

Dagbogens placering:
Thorvaldsens Museums arkiv,
inspektørens skrin, nr. 1

Ophavsperson/nøgleperson:
Christine Stampe

Generelle kommentarer:
Dette dokument er en del af det
originale manuskript til Christine
Stampes erindringer om Thorvaldsen.
Afskriften af hele manuskriptet
omfatter i alt 60 dele. Denne del er nr.
58.
OBS Dokumentet er også udgivet i
Arkivet, Thorvaldsens Museum. Her
findes den senest opdaterede udgave.

Læs mere om nærværende online-
udgivelse i artiklen Manuskriptet til
Christine Stampes erindringer om
Thorvaldsen.

Omtalte personer:
Alexander 1.
H.C. Andersen
Friederike Brun
Henriette Danneskiold-Samsøe
Ph. Julius Knudsen
Heinrich Steffens
Just Mathias Thiele
Bertel Thorvaldsen
John Wyllie

RESUMÉ

Christine Stampes manus til sine erindringer om Thorvaldsen. Dette er 58. del af i alt 60.

TRANSSKRIFTION

- 311 -

Hvad jeg troer¹ egentlig kurerede Thorvaldsen, fra sin Gruelige Tobaksrygen, [(]han forsikkrede at han var selv ved Midagsbordet i Rom, mellem hver Skeefuld Suppe tog et Drag af sin Pibe og om Aftenen i Sengen sov ind med Piben i Munden :)] det var i Bræslou² hvor han besøgte Steffens³, 1819, forærede denne ham (dog husker jeg ikke ganske om det var ham) en stor Mængde extra gode Tobak der laae noget af den endnu i Rom 1841 skjønt han havde forsynet alle sine Venner dermed ☒ han som ikke tænkte videre ☒ pakkede dem i Kofferten hvor Linet, Klæder, og Guld, samt sølv Pænge, laae mellem hinanden[.] Dog har de væl ikke lagt meget faste, thi Thor forstod sig kuns daarlig paa Indpakning[.] nu var, ved Aabningen af Kufferten alt saa for Hakket, og fordervet, og lugtede saa ledes af Tobak at det var reent ødt ☒ siden har Thor, næsten ikke røyget Tobak Og lige ledes⁴ Vil man kunde finde i hans Secretair i Kiøbh: de Sigare som han fik af Prins Oscars⁵ generall i Helsingborg i 1839. ☒

I Barfods bemærkning⁶ om Lægen⁷ som Keiseren af Rusland⁸ havde sendt Thorv: har han glemt at bemærke, at denne skrev ham en Alen lang Recept og at Thor lagde den i sin Væste lomme og

- 312 -

Næste Dag var han rask, og da Keiseren saae ham sagde han: [“]det vi[d]ste jeg nok at min Doktor vilde kurere dem,[”] og Thor: bukkede og Takkede og Tænkte, [“]jo! [”]

Huske⁹ at den Mand¹⁰ (jeg husker ikke meer hvad han hed) som paa Værs¹¹ havde inviteret ham ud til sig der hvor frue Bruun¹² havde Boet paa Landet, havde han aftalt med mig at besøge, for at takke men der kom noget i Veien.

Huske Festen¹³ i Præstøe ved fugleskydning med Musiken som kom os i møde, og Sangen og Skaalen i Schampagne Øhlenschläger¹⁴ ikke Buden. ☒

Huske hvad Thorv fortalte hvorledes en Dame ganske Naiv, havde Sagt, [“]ak hvor han kan gjøre deilige Børn¹⁵. [”] ☒
Madam Budi¹⁶ kaldte ham Papajole, dugge mager¹⁷.

- 313 -

x 55[?]

Jeg havde Udspioneret¹⁸ Thorvaldsens Smag [i Anledningen] [papiret mangler] Af formen af Møblerne¹⁹, og bestilt dem, og ladet dem Montere, ganske hemmelig, Damerne havde skyndt sig umaadelig, og der var et par der i blandt som sad op en heel Natt, for at blive ferdig irecte Tid; kort det lykkedes, og da nu listede jeg mig ind og tog hans gamle Sloprok bort, og hængte en Ganske nye istedet for hans, Thorv: mærkede intet; men da han endelig staaer op og vil kaste Sloprokken paa synes han den var ikke ganske som den gamle at føle paa (halv mørkt var der i Sovekammeret :) nu rækker han [Hovedet] [papiret mangler] ind til daglig stuen, og tænk hans forbauselse da han seer fr: R:²⁰ og jeg sitte der, og endnu meer, da han seer de smukke Møbler, og paa engang opdager han ogsaa den deilige Sloprok, som omtrent var som den gamle havde været da den var nye, og klædte Thorv prægt[ig] [papiret mangler] hans Glæde var virkelig stor, og han kunde ikke see sig met paa Arbeidet fra Damerne som han fandt saa g[odt] [papiret mangler] og behageligt at see paae, og harmonere saa [papiret mangler] i Hans Sahl med de store Skabe hvori Vaser [papiret mangler] staaer, og aldrig blev han kied af dem, men Hu[ndrede] [papiret mangler] Gange har han senere sagt: [“]hvor det dog er deiligt Smag fuldt og nyselig,[”] vi overleverede ham nu en Liste²¹ paa alle dem som havde syet paa Ar[beidet] [papiret mangler] og lidt efter lidt fik han dem giort visit og takket alle sammen[.] samme dag, kom den Gamle grevinde Daneskiold²² med flere for at gratulere ham; og da hun var blandt de [Syende,] [papiret mangler] takkede han hende og dem ret hiertelig, og sagde til dem at disse Møbler skulde efter hans Død staae i Museet²³ da han fant [dem] [papiret mangler] saa smagfulde at de fortiente, en saadan Plads, Thorvaldsen havde alt længe talt til mig om at [det] [papiret mangler] schenerede ham, at bruge alt hvad der var leiet af Akademiet til hans Leilighed²⁴, da Thiele²⁵ havde, sag[t ha]m [papiret mangler]

- 314 -

[papiret mangler] [at de be]talte betydelig Leie om Maaneden deraf, da jeg havde en deel Møbler staaende i Byen, lod jeg dem straxt fløtte hen, og det leiede sende bort istedet for, Fra Nysøe²⁶ lod jeg komme en Stor Seng med Sængklæder og Madraz (: om denne har jeg endnu et Brev²⁷ hvor han siger mig at han sov saa deilig i min Seng :) han holdt meget af dem paa Sin Italiensk ret Brede, og hans Sæng her paa Nysøe er den bredeste i Huuset :) Speile, Skabe, Borde, Porcelain, Lysestage[.] Knive og Gaffeler, Lagner, Haandklæder, osv forsynede jeg ham nu med, og det leiede forsvandt, ganske[.] han blev let om hiertet sagde han mig thi det havde [papiret mangler] [t]rykket ham; jeg havde foruden min deel af den Pompejanske, Syening, Møbleret hans Sovekammer med en Chaiselongue, 1 Lænestoel, og 2 smaae stoele [papiret mangler] [al]t syet i Sort grund med Bouquetter, senere føiede jeg til det Pompejanske ☒ en

Lænestoel[.] en Cache desordres, og en Skammel, kurverne [papiret mangler] [v]are blodt, til laans, Skammelen og Lænestoelen pompejansk, foræring, ☒ osv osv[.]

Ved denne Leilighed²⁸ kan jeg ikke forbiegaae vad der bragte mig til at give ham Sloprokken[.] han havde nemlig faaet een 1½ Aar tidligere af en dame²⁹, med den begiering at naar denne var slidt skulle han lade hende det vide at hun kunde have den Glæde at give ham en Nye, dette sagde han mig, og jeg forsikkrede ham at det var paa tiden da denne var reen opslidt, men [da] Andersen³⁰ just var hos os, og kom meget i denne dames Huus, sagde jeg til ham, han skulde dog lade damen vide at nu trængte Thorv: meget til en nye Sloprok, han som saa væl som jeg troede at hun med Glæde vilde følge vinket, som hun selv havde bedt om, gav ham kuns et groft Svar, hvorpaa jeg, da jeg mærkede hun ingen sendte, selv lod Een gjøre, og saa var den Historie [ude, troe]de jeg, dog et heelt Aar efter, da same dame

- 315 -

lod spørge til Thorv: hvordan han havde det? lod han sige[: "]]Godt paa lidt undt i Foden nær³¹,["] men han skulde med det første komme og hilse paa hende naar han kunde gaae lidt bedre; ☒ og til mig siger han[: "]]Vil de ikke køre med mig derhen, hun er altid saa Artig mod mig, og det vil glæde hende at see dem, hun har saa ofte talt med Intusiasme om dem, og bedt mig sige dem hvor meget hun var dem erkjendtlig fordie de tager dem saa Moderlig³² af mig["]: osv: jeg som nødig vilde lade Thor: bede forgieves, overvandt min lille Modbydelighed for at gjøre nye bekiendskaber, og tænkte jeg kunde sagtens vise den Gamme damen den Artighed, tænk min forbauselse, efter at have ladet os mælde, at blive modtaget og siden heel[e] [papiret mangler] tiden behandlet, som man gjør høist ved en Tieneste Pige, hun hilsede mig neppe, lo[d mig] [papiret mangler] sitte uden at tale et Ord til mig, og Underho[ldt] [papiret mangler] Thor:, med en flux de bouche³³, saa han selv blev frie for at sige meget, nu benyttede jeg den første leilighed for at tale; for at hun dog ikke skulde troe jeg var stum, og jeg spurgte hvad det var [for] en smuk figur der stod paa hendes Kakkellovn hvorpa[a] [papiret mangler] hun slog en Haanlig latter op, og sagde, ["]]Kiender de ikke den, nu det havde jeg dog tiltroet dem["], ["]]jo nu ser jeg det: det er nok Hyrden som tager Tornen ud af Foden fra florensz³⁴["] ☒ dog Svar fik jeg nu ikke videre, og jeg som ikke var vandt til slig behandling, reiste mig, og vilde proponerte Thorv om at tage bort, da vi maatte være i rette tid hiem herpaa hilste hun mig og sagde: ["]]Nu De er nok kommet af Nyskjerighed for at see mig? og jeg kan sige dem der er intet at see ved mig[,]" og jeg bl[ev] [papiret mangler] saa forbauset, ja jeg tør næsten sige forknyt, ved denne uopdragne maner at jeg ikke sagde et Ord, men da jeg, kom ned i Vognen brast [jeg] i Graad, og den kiere Thorvaldsen som ikke havde hørt, e[ller] forstaaet det minste, begreb ikke hvad der gik af mig, dog [da jeg] [papiret mangler]

- 316 -

[papiret mangler] [for]talte ham hvad fru'en havde sagt, sagde [ha]n: ["]o
hvad er det værd at bryde sig om hvad en Gall Kielling siger,["] osv x

¹ Side 311-312 er et løst indlagt ark i manuskriptet. Arket rummer skitser til nogle historier, som ikke indgår i den kronologiske fortælling i manuskriptets hoveddel.
Den første historie om Thorvaldsens forhold til rygning har Rigmor Stampe indflettet i den trykte udgave p. 30-31.

Den næste historie om kejseren af Rusland optræder i den trykte udgave på p. 52, mens de øvrige på p. 312 ikke figurerer hos Rigmor Stampes udgave.

² Dvs. Breslau/Wrocław, som Thorvaldsen besøgte 15.9.1820 og ikke 1819, som Stampe skriver i det følgende.

³ Dvs. den dansk-norske filosof og naturforsker Heinrich Steffens, som i 1811 fik en stilling i Breslau/Wrocław i det nuv. Polen, hvor et nyt universitet netop var oprettet.

⁴ Følgende er skrevet i venstre margen på den anden led: "Og ligeledes vil man kunde finde i hans Secretair i Kiøbh: de Sigare som han fik af Prins Oscars generall i Helsingborg i 1839. x"

⁵ Dvs. den svenske prins Oscar 1. (1799-1859), konge af Sverige og Norge fra 1844, hvis uidentificerede general under Thorvaldsens og familien Stampes tur til Helsingborg 9.7.1839- 10.7.1839 gav Thorvaldsen "en Mængde Sigarrer", jf. originalmanuskriptet, p. 16-17.

⁶ Dvs. den danske forfatter og politiker Frederik Barfod, der samlede forskelliges beskrivelser af Thorvaldsens liv og levned i Thorvaldsensk Album udgivet umiddelbart efter billedhuggerens død 24.3.1844.
Heri beskriver Barfod, at den russiske kejser Alexander 1. var i Warszawa samtidigt med Thorvaldsen fra 19.9.1820, hvor Thorvaldsen også modellerede kejserens portræt. Kejseren sad under dette ophold hyppigt model for Thorvaldsen, til hvem han sendte sin livlæge, da Thorvaldsen begyndte at føle "en lille upasselighed", jf. Frederik Barfod: Thorvaldsensk Album, København 1844, p. 53. Såvel gipsmodellen, A715, som et egenhændigt marmoreksemplar, A883, af Alexander 1.s portrætbuste findes i dag på Thorvaldsens Museum.

⁷ Muligvis den skotske læge John Wyllie, som tjente under den russiske kejser Alexander 1. som livlæge.

⁸ Dvs. den russiske kejser Alexander 1.

⁹ De tre følgende passager, som alle indledes med "huske", må betragtes som Christine Stampes egne ufuldendte noter.
Ingen af de tre historier kom med i den trykte udgave, Rigmor Stampe, op. cit.

¹⁰ Dvs. den danske prokurator og redaktør Ph. Julius Knudsen.

¹¹ Dvs. Knudsens invitation af 13.2.1840 i digtform til Thorvaldsen om at komme til Sophienholm.

¹² Dvs. den danske forfatter Friederike Brun, der indtil sin død i 1835 ejede Sophienholm ved Bagsværd Sø.

¹³ Det vides ikke med sikkerhed, hvilken fest Stampe her refererer til, men der kunne måske være tale om aftenfesten af 23.6.1839 på Præstø fjord, hvor der blev spillet musik, sunget og skålet i champagne, jf. nærværende originalmanuskript, p. 5. Måske muliggjorde den lyse sommeraften fugleskydning, skønt Stampe intet nævner herom på side 5.

¹⁴ Dvs. den danske forfatter Adam Oehlenschläger.

¹⁵ Den naive dame tænkte naturligvis på Thorvaldsens statuer som hans "børn".
Bortset fra vittigheden, røber Stampe her muligvis også – og muligvis ufrivilligt – sit ganske anstrengte forhold til Thorvaldsens datter, Elisa Paulsen.

¹⁶ Dvs. den italienske Anna Maria Buti, som var Thorvaldsens værtinde i de mange år, han boede til leje i hendes ejendom, Casa Buti i Rom.

¹⁷ Stampe staver dette italienske ord, som hun har hørt det. Det skulle sandsynligvis staves pupaiolo. Ordet kendes ikke på nutids-italiensk, men det er afledt af pupa, dvs. dukke, så en umiddelbar oversættelse ville være dukkemager – som Stampe skriver.

Denne karakteristik af Thorvaldsen som dukkemager bygger naturligvis i første omgang på en sammenligning mellem hans statuer og dukker.

Men da Anna Maria Buti kendte Thorvaldsen meget godt, kunne den etiket, hun hæfter på ham, også rumme alle mulige tvetydigheder:

Buti kunne nemlig også mene spædbarnsmager, altså at Thorvaldsen gjorde kvinder gravide, selvom der dog ikke kendes andre Thorvaldsen-børn i Rom end de to, han fik med Anna Maria Uhden.

Pupa betyder heller ikke kun dukke, men også pige, og pupazza er en attraktiv og frivolt kvinde, så Buti kunne måske også godt mene pige-mager, altså en forfører.

Endelsen -iolo minder om nationalitetsbetegnelser som fx spagnolo og romagnolo, så måske har Buti selv koblet endelsen på ordet pupa for drillende at antyde, at Thorvaldsen stammede fra et sted, hvis indbyggere skabte en del "dukker" i alle de ovennævnte betydninger.

¹⁸ De følgende fire sider, p. 313-16, vedrører begivenheder, der fandt sted i forbindelse med Thorvaldsens romerske fødselsdag 8.3.1840.

De fire sider er skrevet på samme ark papir.

Hos Rigmor Stampe, op. cit., gengives p. 313-314 på p. 56-57 i den trykte udgave, mens p. 314-316 blev bevidst udeladt fra den trykte udgave, se note 4, p. 343 hos Rigmor Stampe.

¹⁹ Dvs. det pompejansk-inspireret møblement, N106-N119, der blev foræret på Christine Stampes initiativ til Thorvaldsen på hans romerske fødselsdag 8.3.1840. Broderiet blev udført af 30 københavnske kvinder.

²⁰ Ifølge Rigmor Stampe, op. cit., p. 57, er der her tale om Ane Christine Bolette Polly Redsted, née Quist (1790-1861), gift med den danske kaptajn Johan Friedrich Redsted (1791-1857). Hr. Redsted kom som barn i huset hos den danske præst Jean Marc Dalgas (1756-1811), far til Christine Stampe. Fru Redsted må have været én af de 30 københavnske kvinder, som udførte broderierne til møblementet.

²¹ Denne liste er ikke bevaret, så navnene på de 30 kvinder, der bidrog til gaven, kendes ikke.

²² Dvs. den danske grevinde Henriette Danneskiold-Samsøe.

²³ Det pompejansk-inspireret møblement, N106-N119, findes i dag udstillet på Thorvaldsens Museum rummet, der simulerer billedhuggerens "hjem", se mere herom i At Home in Rome: Competing Ideas of Home and At-Homeness in the Memorial Living Room at Thorvaldsens Museum.

²⁴ Thorvaldsens professorbolig i København på Charlottenborg, Kongens Nytorv, aka Kunstakademiet, jf. referenceartikel Thorvaldsens bolig, værksted og museum på Kunstakademiet.

²⁵ Dvs. den danske forfatter, sekretær, museumsmand og bibliotekar Just Mathias Thiele.

²⁶ Dvs. familien Stampes gods Nysø nær Præstø.

²⁷ Omtalte brev er ikke overleveret.

²⁸ Historien herfra og til p. 316 er ikke gengivet hos Rigmor Stampe, op. cit.

²⁹ Omtalte dame er p.t. uidentificeret.

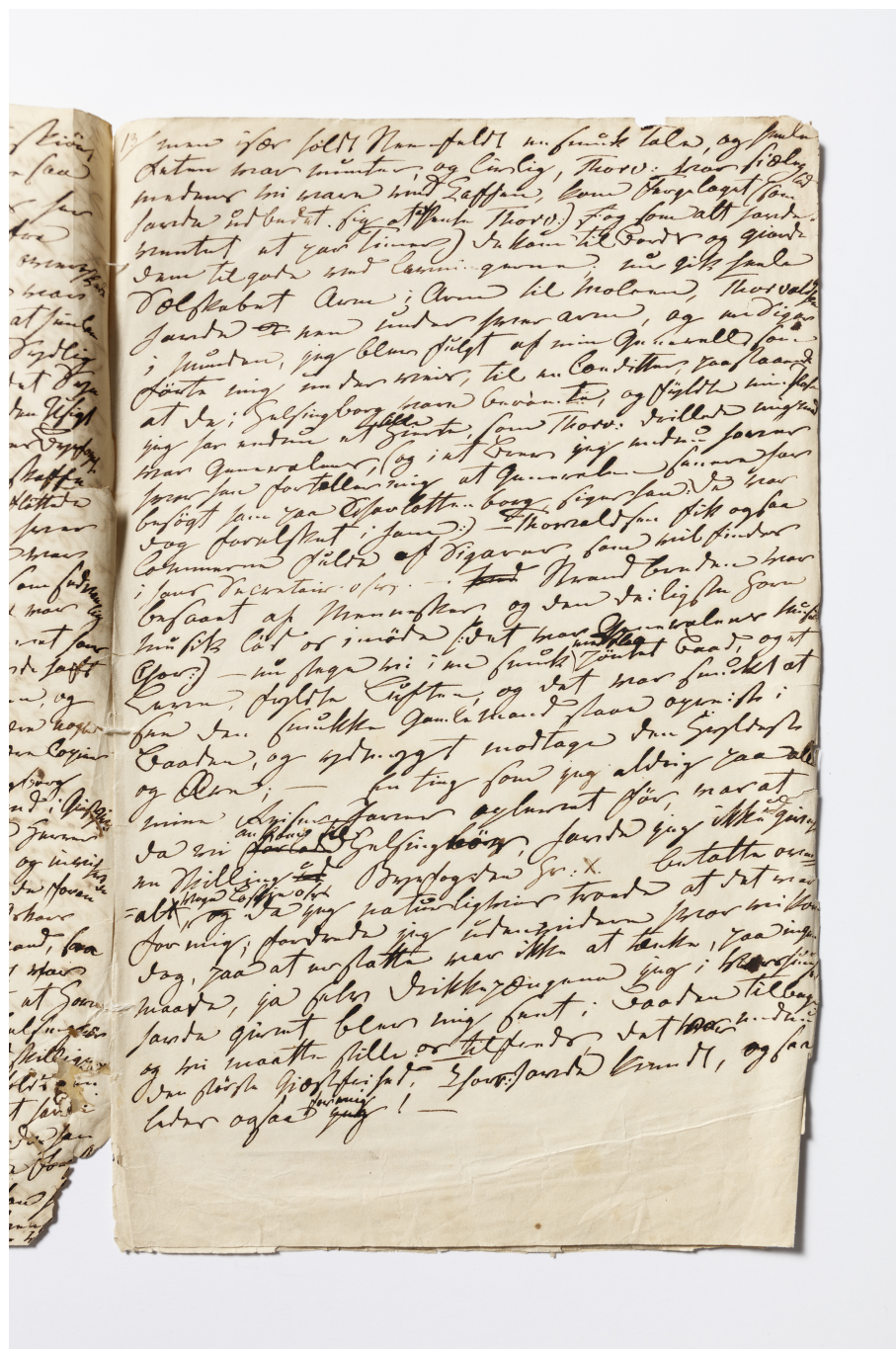
³⁰ Dvs. den danske forfatter H.C. Andersen, som med sikkerhed besøgte Nysø i august 1839, juni 1840, november 1843 og marts 1844. Men antagelig også andre gange, som p.t. ikke kendes.

³¹ Dette fandt muligvis sted ultimo november 1842, hvor Thorvaldsen led af smerter i benene efter hjemrejsen fra sit i ophold i Rom 1841-42.

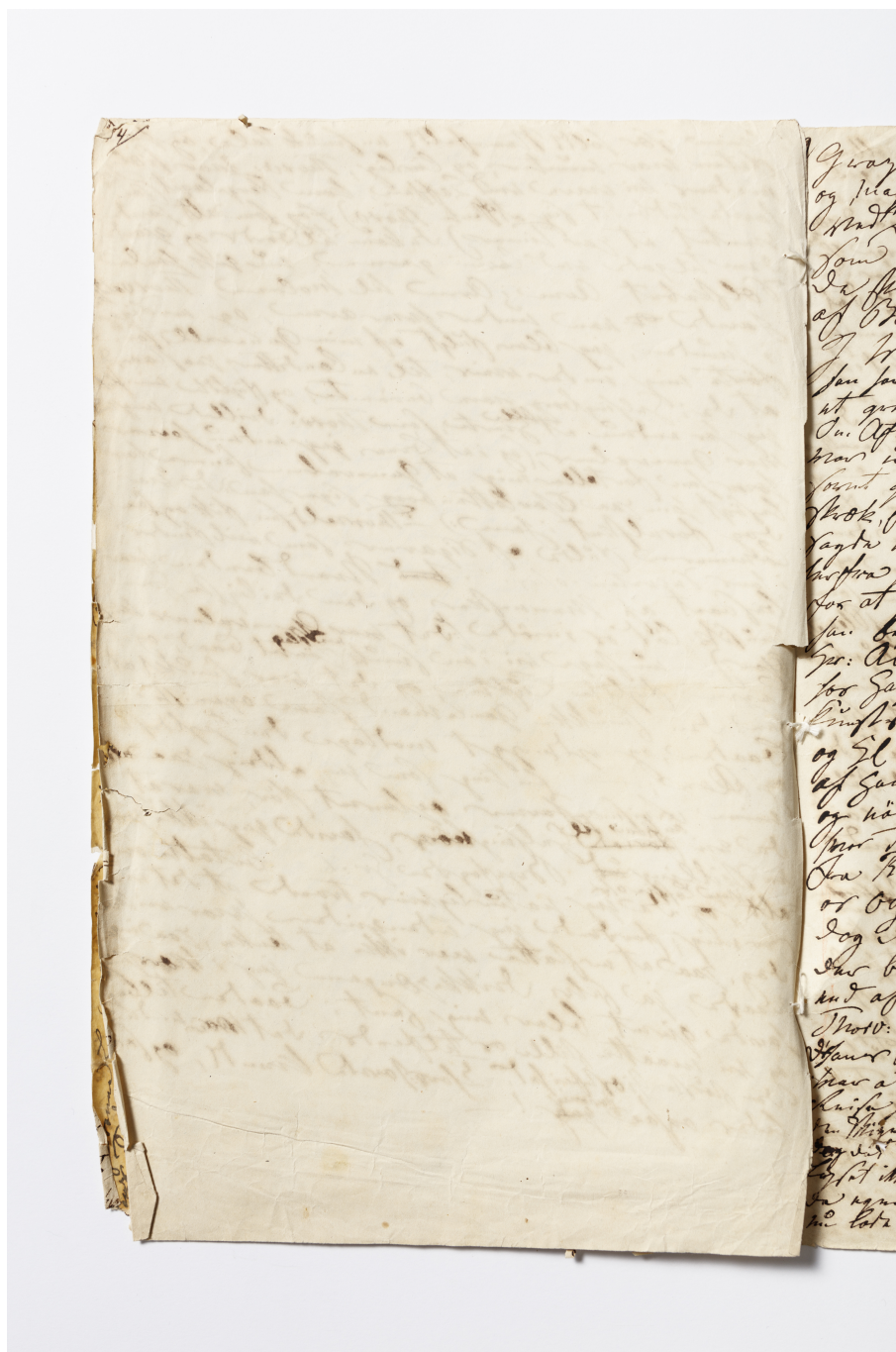
³² Den moderlige omsorg, hvormed Stampe behandlede Thorvaldsen, gav anledning til hendes kælenavn "Thorvaldsens gamle Mutter", til trods for at hun var 27 år yngre end ham.

³³ Dvs. mundflod, ordflo, snakkesalighed ("mund-diarré"), svada, jf. flux de bouche i Meyers Fremmedordbog.

³⁴ Dvs. den antikke statue Lo Spinario, dvs. Torneutrækkeren, der findes i bronze på Palazzo dei Conservatori, Rom.

NY CARLSBERGFONDET

[illegible]

[illegible]

